

Blijft mijn RMA compliant met

Door Jan Beens *

Met de vaststelling van NEN 2082 is er een toetsbaar kader voor Record Management Applicaties (RMA's). Maar een applicatie is al na korte tijd niet meer identiek aan de applicatie die door de leverancier is geleverd. Centrale vraag is dus: hoe toets ik of mijn applicatie¹ compliant blijft? In dit artikel mijn persoonlijke visie hierop, als aanzet tot een mogelijke discussie. Het verzoek is dan ook om niet via mijn mailbox te reageren, maar via het Archiefforum (<http://forum.archieven.org>), zodat iedere deelnemer aan dit forum kan meelezen en hopelijk geprikkeld wordt om aan de discussie deel te nemen.

Medio 2008 is na een tamelijk langdurige bevalling NEN 2082 geboren. Voor de weinigen in ons vakgebied die dit niets zegt: NEN 2082 is de Nederlandse norm waarin de eisen staan opgesomd voor de functionaliteit van informatie- en archiefmanagement in programmatuur. Met andere woorden: de norm die aangeeft of er met een bepaalde applicatie verantwoord digitaal gearchiveerd kan en, wettelijk gezien, dus ook mag worden. Een stap in de goede richting, maar het enkel en alleen vaststellen van die norm is niet genoeg. Organisaties moeten de norm niet alleen omarmen maar ook hanteren, zowel voor nieuwe als voor bestaande applicaties. Maar is het voldoende om te eisen dat de leverancier een applicatie levert die aan de norm voldoet? Het ligt helaas gecompliceerder.

Stadia voor certificering

Als gecontroleerd moet worden of met behulp van een applicatie verantwoord digitaal gearchiveerd kan worden, kunnen drie stadia van 'certificering' worden onderscheiden:

1. Is de applicatie zodanig in te richten dat wordt voldaan aan de eisen van NEN 2082?
2. Is de applicatie ingericht conform NEN 2082 en de overige kaders?
3. Zijn de digitale bedrijfsprocessen zodanig ingericht dat verantwoord digitaal archiveren wordt afgedwongen?

Een zaak voor de leverancier

In het geval dat een applicatie met een functionaliteit voor informatie- en archiefmanagement wordt aangeschaft, is het noodzakelijk dat de leverancier garandeert dat de applicatie zodanig kan wor-

den ingericht dat deze voldoet aan NEN 2082. Deze eis kan bijvoorbeeld worden opgenomen in het programma van eisen bij de offerteaanvraag. Als afnemer van de software vraag je dus garanties aan de leverancier. Dit zijn met name garanties die betrekking hebben op de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de software in relatie tot de eisen in NEN 2082. Kant-en-klare applicaties bestaan niet. Als een applicatie wordt aangeschaft, heeft deze meestal de kenmerken van een bouwdoos, die uit een aantal modules bestaat en die (hopelijk) geheel volgens de gevraagde specificaties is in te richten. De leverancier moet hiervoor een garantieverklaring afgeven, die onderbouwd is met een rapport van een onafhankelijk certificeringbureau. Dergelijke bureaus

Digitaal informatie- en archiefmanagement blijft een actueel onderwerp (bron:Wikimedia).

bestaan, bijvoorbeeld het European Certification Bureau Nederland. De certificering bij de aanschaf is echter een momentopname. Elke applicatie wordt regelmatig bijgewerkt met updates en patches en eens in de zoveel tijd verschijnen er ook nieuwe versies van de software. Dat betekent dat certificering van een applicatie bij de aanschaf niet voldoende is. Met de leverancier moet dus de afspraak worden gemaakt dat de inrichting van de 'bouwdoos', ook als deze wordt aangepast, compliant blijft met NEN 2082. Dit moet bij voorkeur bij de aanschaf, in het aanbestedingsproject, worden geregeld. Over het vervolg kunnen dan nadere afspraken worden gemaakt in het af te sluiten onderhoudscontract. Hierin kunnen ook duidelijke afspraken worden gemaakt over de vorm van de garantiestelling bij patches, updates en versiewijzigingen. Omdat cer-

tificering door een extern bureau nogal kostbaar is, zou ik me voor kunnen stellen dat externe certificering alleen wordt verlangd bij versiewijzigingen. Voor updates en patches kan dan genoeg worden genomen met een garantieverklaring van de leverancier.

Een taak voor de organisatie

Nadat de applicatie is aangeschaft, moet deze worden ingericht volgens de eisen en wensen van de organisatie. Ook de ingerichte applicatie moet voldoen aan de kaders voor verantwoord digitaal archiveren. Naast de al genoemde NEN 2082 geldt hier ook andere toepasselijke wet- en regelgeving. Te denken valt hier aan de Archiefregelingen (die momenteel worden herzien), maar ook aan regelingen van de eigen organisatie, zoals de Archiefverordening, het Besluit Informatiebeheer en mogelijk ook nog regels voortvloeiend uit bijzondere wet- en regelgeving.

De inrichting en het beheer van een dergelijke applicatie is cruciaal om verantwoord digitaal te kunnen archiveren. De organisatie van de processen rondom inrichting en beheer moet dan ook helemaal tiptop in orde zijn. Het betreft minimaal ITIL-processen (of de gebruikte equivalenten), aangevuld met de scheduling van de systeembeheerprocessen, de specifieke backup/recovery-procedure, de vastlegging van audittrails of logboeken aangaande de processen van systeembeheer en de toetsing van deze processen. En dit alles zal gecontroleerd moeten worden, wederom niet alleen bij de eerste inrichting, maar ook bij elke wijziging of aanpassing van de applicatie, hoe klein ook. Dit soort wijzigingen of aanpassingen kunnen het gevolg zijn van updates of patches van de applicatie, maar ook van inrichtingswensen van de gebruikers van het systeem en zelfs als gevolg van technische problemen. Wat bijvoorbeeld te denken als de applicatiebeheerder de auditmodule tijdelijk even uitzet, omdat hiermee een overbelast netwerk wordt ontlast?

Doordat voor dergelijke applicaties nog geen kwaliteitszorgsystemen zijn ingericht, is de eerstaangewezen instantie hiervoor de Archiefinspectie, als toezichthouder op de naleving van de regels met betrekking tot het beheer.

NEN 2082 ?

Een verplichting voor de proceseigenaar

Van elk bedrijfsproces dat door de applicatie wordt ondersteund, zal moeten worden nagegaan of deze zodanig is ingericht dat verantwoord digitaal archiveren wordt afgedwongen. Dit gaat behoorlijk ver. Niet alleen de rollen van de procesmedewerkers, maar ook de structurering van het bedrijfsproces, de documentstromen, de documenttypen, de dossierindelingen en de autorisaties worden getoetst aan de kaders. Ook hier is momenteel de Archiefinspectie de instantie die dit controleert. De eigenaar van een bedrijfsproces is ervoor verantwoordelijk dat de controle wordt uitgevoerd, voordat het proces 'in productie' gaat. Deze controles moeten wederom niet alleen bij de eerste inrichting worden verricht, maar ook bij alle tussentijdse wijzigingen.

En nu de uitvoering

Een probleem schetsen en analyseren in een kort artikel is niet zo verschrikkelijk moeilijk. Maar hoe dit in de praktijk moet worden opgelost, is een stuk lastiger. Het kan zeker niet worden aangepakt door alle verantwoordelijkheid voor controle op het bord van de archiefinspectie te leggen, want dat gaat niet werken. Hiervoor

Het Regionaal Archief Nijmegen (foto RAN).

is de huidige capaciteit van bijvoorbeeld de gemeentelijke archiefinspectie, als die al is ingevuld, vaak onvoldoende. Hoe zouden we het dan moeten oplossen?

Een werkbare oplossing is alleen mogelijk door het invoeren van een kwaliteitszorgsysteem voor informatie- en archiefmanagement in de programmatuur, waarbij voor iedere uitvoerende in de bedrijfsprocessen een rol is weggelegd. Dit betekent niet alleen een rol voor het technisch en inhoudelijk beheer (applicatiebeheer, systeembeheer), maar ook voor de inrichting (proceseigenaar, documentaire informatievoorziening en archivaris) en zelfs het management.

Sinds de aanschaf, inrichting en ingebruikname van de Nijmeegse RMA, die indertijd nog volgens ReMANO is gecertificeerd, leeft het besef dat voor verantwoorde digitale archivering het nodige geregeld moet worden. Waar regelgeving en normen tekortschoten of onduidelijk waren, heeft Nijmegen, met het Regionaal Archief Nijmegen (RAN) als trekker, eigen kaders opgesteld. Deze kaders², vastgesteld door de zorgdrager in 2006, zijn inmiddels aan herziening toe. Op dit moment

is een kleine werkgroep bezig om de kaders aan de gewijzigde wet- en regelgeving, normering en de behoeften van de organisatie aan te passen. Vervolgens zullen de kaders wederom door de zorgdrager worden vastgesteld. Het is de bedoeling dat de aanzet tot een kwaliteitszorgsysteem, zoals boven geschetst, hierin wordt opgenomen.

De archiefinspectie van het RAN heeft, met hulp van Geert-Jan van Bussel, de eisen die worden genoemd in NEN 2082, NEN-ISO 15489 en alle archiefwet- en regelgeving, toegevoegd aan de verschillende stadia van certificering en naar de verschillende rollen die onderscheiden

kunnen worden. De eisen zullen daarna moeten worden verwerkt in checklists en meldingen, die in de verschillende bedrijfsprocessen moeten worden geïntegreerd. Dit is lastig en zal nog de nodige inzet kosten. Daarna komt de implementatie en ook hier zal een forse inspanning moeten worden geleverd. Maar wel een inspanning die, naar mijn mening, zeker geen desinvestering is.³

* Jan Beens is archiefinspecteur bij de gemeente Nijmegen.

Noten

- 1 Met het begrip 'applicaties' wordt in dit artikel bedoeld: een applicatie waarin digitaal gearchiveerd gaat worden.
- 2 Nadere regels rondom digitale archivering: (http://www2.nijmegen.nl/wonen/geschiedenis_archeologie/Archief/informatie/vakgenoten/digitale_archivering).
- 3 Een voorzet voor de eisen en de indeling is nu reeds te vinden op de site van het RAN (<http://www.nijmegen.nl/archief> -> 'Praktische Informatie' -> 'Vakgenoten') en op de site van Van Bussel Document Services (<http://www.vbds.nl>).